

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

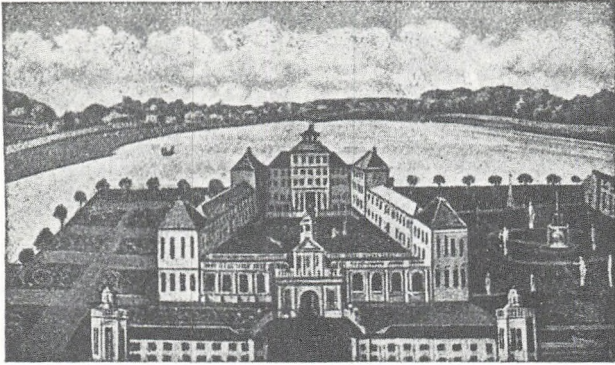
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Historisk Forening for Graasten by og egn

Pastor N. J. Jensen. Ca. 1900.

1994

Billedet, der viser Graasten Slot ca. 1750, har foreningen modtaget som gave af Ahlmannstiftelsen

HISTORISK FORENING
FOR
GRAASTEN BY OG EGN

ÅRSSKRIFT 1994

Indhold

Alnor

3

Sognepræster i Rinke­næs sogn

13

Årets gang 1993

19

Årsberetning for 1993

25

Det lokalhistoriske arkiv

27

Historisk Forening for Graasten by og egn

28

Alnor

Den 30. november i år er det 391 år siden, at der var en stor brand i Troldsløkke, det var der, hvor der nu er parkeringsplads ved biblioteket. Der lå et lille jagtslot eller gård. Der boede Gregers Ahlefeldt.

Han tog det roligt, og besluttede at bygge en avlsgård og et slot på den anden side af Alfsnor, den nuværende Slotssø.

Han var energisk og gik straks igang med at bygge, og for let at få mursten transporteret, anlagde han en dæmning fra Fiskerisøen til Stengerodde, og derfra anlagde han også en dæmning tværs over noret til den anden side, hvor han byggede slot og avlsgård. Denne dæmning havde omtrent halvvejs en vindebro, og det blev vejens navn helt op i vor tid, nu er navnet Slotsbakken. Da slottet stod færdigt, flyttede Gregers ind og til 1707 var det hovedsæde for slægten Ahlefeldt, der da gik fallit, og slot og gårde blev i 1725 solgt på tvangsauktion.

Da Gregers Ahlefeldt 1616 flyttede ind ville han ikke have udsigt til fiskere og kådner, hvorfor vides ikke, men de fik ordre til at flytte til nogle grunde på Ulsnæs og i Rinkenæs sogn, men nogle blev ved med at høre til Adbøl Kirkesogn, så grænsen mellem Adbøl og Rinkenæs sogne gik i siksak, og gør det stadig, selv om hele Alnor nu hører ind under Graasten kommune.

Der var en ting, de forviste fra slotssøen tog med til deres nye bopæl, og det var navnet Alnor. Det har siden 1599 været brugt om beboelsen med den smukke beliggenhed ned til Egersund. Til Alnor hører også Trappen, men bebyggelsen der er først opstået i 1712.

Navnet Alnor gives der mange forklaringer på, men hvad der er den rigtige er der ingen beviser på. Mest sandsynligt er det nok, at det er en sørøver Alf, der har lagt navn til Alfsnor og til Alfshule. Han huserede på Flensborg Fjord, hvor han overfaldt og plyndrede fredelige handelsskibe.

I året 1298 skal han omsider være blevet fanget og henrettet af flensborgere et sted i nærheden af Alfshule. Jeg har intet bevis for ovenstående.

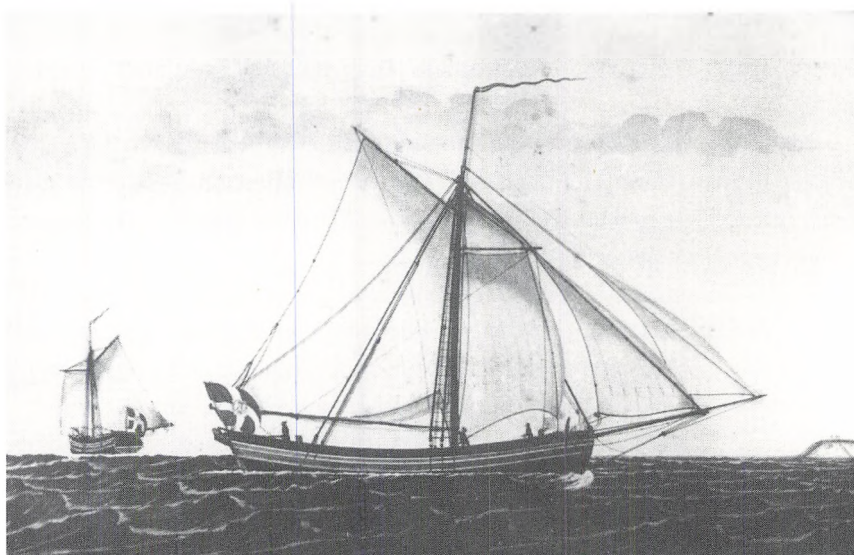
Trappen er en del af Alnor. Dets navn skal efter sigende være opkaldt efter terrænet, der fører ned til bugten er trappeformet, og der er også en trappe, der fører ned til vandet.

*Efter dette lille indtryk af, hvorledes
Alnor opstod, skal der fortælles lidt om beboerne
og hvad de beskæftigede sig med*

Først skulle de have bygget et hus på det grundstykke, der var blevet dem tildelt, og da de havde fået sig indrettet, måtte de have noget at leve af. Fiskeri var flere af dem kendt med, nu kunne de fiske i Egersund og ude i Flensborg Fjord. Andre foretrak at dyrke jorden og avle grøntsager og oparbejde lidt landbrug. Endvidere var der også mulighed for at få arbejde på et af de mange teglværker, der begyndte at vokse op øst og vest for Alnor. Beboerne faldt godt til. Beliggenheden ved Egersund fristede også til at have skib, og Rasmus Ryborg havde f.eks. to sejlskibe, Cecilie og Margaretha, og med dem sejlede han i mange år for købmand Ahlmann med korn til Kiel, og på turen hjem havde han stykgods med.

Det var jo ikke så store skibe, man havde, så det var ret begrænset, hvad man kunne sejle med. Det medførte, at småskibsfarten tog af.

Om det fortælles der i det næste afsnit.

Fra barn til pensionist i Alnor

Jeg er født i Alnor i 1918. Min far var skipper. Vi boede i et hus helt nede ved indsejlingen til Egersund på Alnorsiden.

Senere købte min far huset på Gl. Færgevej 54 af min bedstefar og der har jeg boet siden, bortset fra 3 år, hvor jeg boede på Lolland.

Da jeg var barn og i min skoletid var Alnor nærmest en lang gade, men det var nu ikke en asfalteret gade, rettere en grusvej. Der var heller ikke mange huse og der var ingen huse fra indkørslen til Ludvigsens gård og ned til det nuværende nr. 90. Det blev først bygget i 1925. I trediverne kom der fart i bebyggelsen og efter 2. verdenskrig blev Alnor rimelig stor.

Vi der var børn dengang havde en barndom, som jeg ikke kan tænke mig, at man kunne have haft bedre, og det gjaldt både bedre skoletid og fritid. Ved skolen var der en dejlig stor legeplads, hvor vi tumlede os i frikvartererne. Det meste af vor fritid tilbragte vi drenge dog nede ved stranden. Vi sejlede med små skibe, som vi selv havde bygget. Eller vi fangede rejer, som vi enten spiste rå eller kogte i blikdåser over et lille bål – så smagte de godt.

Nogle af os kammerater var så heldige, at vi havde en båd, som vi satte sejl på, og sejlede ud på Fjorden, hvor vi kunne fange isinger og torsk og dermed bragte vi en god middagsmad med hjem.

Hvad vi under vor færden på stranden og andre steder fandt af gammelt jern og knogler, solgte vi til produkthandleren i Graasten. Nogen formue blev det ikke til, men lidt har jo også ret.

Når man tager Alnors størrelse i betragtning i min barndom, var der et imponerende handelsliv, der rørte sig. Der var 2 slagtere, 2 bagere, 4 købmænd, 1 skomager, 1 træskomager og der var mange, der havde fiskerbåd som ernærede sig godt ved at fiske. Der var også mange skippere både i Alnor og Trappen.

Skoleårene begyndte vi med som 6-årige, og gik så ud da vi blev konfirmeret. I skoleferierne var der som regel en udflugt til forskellige steder rundt om i landet. Jeg har nu kun været med en gang, for som barn var jeg altid med far ude at sejle og det samme var de andre drenge, der havde en far, som sejlede, så det var helt naturligt at drengene i Alnor fik »saltvand i

blodet«. Vi kom hurtigt til at bestille noget, for der var arbejde nok. De største arbejdspladser var de mange teglværker, der lå langs hele fjorden og i Nybøl Nor.

På min første tur efter konfirmationen, skulle vi have en last mursten med og jeg fik at føle hvor hårdt det var at arbejde med mursten, når der skulle lastes. Lastningen foregik med håndkraft, og 4 sten ad gangen – det var 16 pund, og var det facadesten vejede de 4 sten 20 pund. Arbejdsdagen var fra kl. 7 morgen til kl. 5 aften, med en halv times frokost og en times middag, men så havde man også arbejdet med 37-38 tusinde sten den dag, så man var ikke i tvivl om, at nu ville man på langs i køjen.

Der var mange af de lange arbejdsdage, for vi sejlede mange sten til København og andre byer i Danmark. Efter at jeg i et par år havde sejlet med far, ville jeg gerne prøve noget andet, og var så i flere år med nogle af de andre hjemlige skibe. Vi sejlede ikke kun med mursten. Vi sejlede også med korn, træ, kul, koks og briketter. Havde vi ingen fragt, så havde vi altid nok at gøre med at male og holde skibet i orden, mens vi ventede. Den løn vi fik var ikke overvældende, nemlig 35 kr. om måneden, men når man havde sejlet længe, kunne man få titel som bedstemand og så steg lønnen til 60 kr. pr. måned, men det var kun småt, det jeg fik sat i banken.

Vi kunne godt blive arbejdsløse om vinteren, for da blev mange skibe lagt op. Det var gerne fra november til først i marts, for i den tid skulle der betales en ekstra præmie for skibene. Mange af dem var jo af træ, og de kunne let få skader ved at komme ud for is. Så mange vovede sig ikke ud. Det var et smukt syn, at se den skov af master på de mange skibe på Alnorsiden og lige så mange på Egersundsiden. Der var en fælles havn, der var også skibe, som havde hjemsted i Graasten. Det var ikke mange af skibene, der havde motor, det var først efter 1920, at det blev mere almindeligt at anskaffe en motor.

Jeg har mange gode minder fra den tid jeg sejlede med andre skippere, og jeg lærte meget af de gamle skippere. Der var jo ikke noget, som hed søfartskole, eller som den blev kaldt »matrosfabrik«.

Efter et langt liv på søen, gik min far i land i 1938. Min broder, der havde taget skippereksamen, og jeg sejlede så med skibet, men kun kort tid, for i 1939 solgte vi skibet, som var 85 år. Vi fandt det for lille, og vi søgte noget, som var større. I København fandt vi et hollandsk skib, der kunne la-

*Alnor skole. Bygget 1912.
Nu nedlagt som skole og indrettet med beboelseslejligheder.
Lokalhistorisk Arkiv*

ste 140 tons. Det tog lang tid inden vi kunne overtage skibet, og så udbrød den anden verdenskrig og udførsel fra Holland blev forbudt, så vi fik aldrig det skib.

Vinteren 1939-40 var en rigtig isvinter, og mange små skibe lå indefrosset i havnen. Der var ikke tale om at tage ud og sejle, men da isen i april var væk, købte jeg et af de små skibe. Det kunne jeg sejle med uden førerbevis, da det da var under 20 brutto-tons, hvilket betød, at skibets lasteevne var på omkring 40 tons. Efter at jeg havde sejlet med skibet i 3 år, solgte jeg det og gik på navigationsskole og tog eksamen, hvorefter jeg blev skipper på et større skib, som tilhørte en ældre skipper, Peter Terp. Han var rar at sejle for, da han ikke blandede sig i, hvad jeg lavede og sejlede med, så indtil 1947 sejlede jeg med det skib, hvorefter jeg gik i land og fik ansættelse i toldvæsenet. Det var nu ikke rigtigt noget for mig, jeg savnede søen, så efter 3 år købte jeg sammen med en anden et skib, og vi sejlede godt sammen; men under krigen var det nu ikke altid så rart at sejle, da der var blevet udlagt magnetminer. Vi kunne jo ikke se dem, de lå på bunden, men når et skib sejlede hen over en mine, kunne den eksplodere og skibet springe i luften. Mange af vore kammerater omkom, men af skibene fra Egersund, var

der heldigvis kun et skib, der gik tabt på den måde, og lykkeligt nok kostede det ingen mennesker livet.

Under krigen var det småt med olie, så som i gamle dage måtte vi klare os uden motor, men med sejl. At sejle om natten var også mange gange på lykke og fromme, for der var for det meste ingen fyr, som var tændt. Derfor var der ikke meget at rette sig efter, for på den tid var der ikke radar i de små skibe. Men sejles skulle der for at få forsyninger hjem til Danmark. Der var en sang, i hvilken der lød: »En rigtig sømand er aldrig bange«. Jeg mener nu, at det ikke helt stemte, for der kan jo også blive dårligt vejr i vore farvande, og det var ikke alle nye skibe, der blev sejlet med. Jeg kan fortælle om flere ture, men skal nævne en enkelt tur. Vi var på vej fra Norge og skulle til Sønderborg. Vi havde fulgt den svenske kyst i det fineste vejr, og jeg fik så den idé, at det blev kortere, hvis vi satte kursen mod Skagen. Som tænkt så gjort. Jeg havde beregnet, at vi ville være ved Skagen Fyrskib ved 20-tiden, men vi fik modvind, der blev til kuling, så vi passerede først fyrskibet ved midnat, og med den blæst blev jeg betænkelig ved at gå ind til Skagen og fortsatte til Frederikshavn, hvortil vi først kom næste dag kl. 9 om morgenen. Familien var med, så vi var glade da vi fik fortøjret i havnen og hvilede ud. Vejret blev bedre, og vi nåede Sønderborg i god behold.

Da der fra gammel tid har været mange skibe og skippere i Alnor, blev der i 1847 oprettet en skibsforsikring, som fik god tilslutning. Endnu i 1959 var 59 skibe forsikret i Alnor, men så begyndte det at gå ned ad bakke. Skibsfarten blev simpelt hen slået ud af statsbanerne og af lastbilerne. Det var meget bittert at opleve, og det var ikke kun i Alnor, at det ramte småskibsflåden, men hele Danmarks småskibsflåde på ca. 600 skibe måtte nu give op, da de ikke kunne få fragt mere, og der blev ikke ydet ophugnings-tilskud til småskibsejere. Det var nu ikke den tak vi regnede med, da vi under krigen satte livet på spil ved at sejle forsyninger til landet. Der blev ellers sagt meget om, at vi ikke skulle blive glemt. Det blev vi nu heller ikke helt. Det var sørgeligt at skulle sige farvel til det erhverv, der havde betydet så meget for Alnor og dets beboere.

Erik Nielsen

*Færgen ved Egersund. Den blev nedlagt i 1968, da broen over sundet blev indviet.
Lokalhistorisk Arkiv.*

Krig i Alnor

Selv om beboerne i Alnor havde fået anvist grunde i Adsbøl og Rinkenæs i det område, som blev døbt Alnor af de der kom til at bo der, så var der stadig Ahlefeldterne i Graasten, der havde rettighed over området indtil greven i 1907 gik fallit, og slot og gods blev i 1927 solgt på tvangsauktion. Køberen var hertugen på Augustenborg, så nu hørte Alnor under hertugen. Han fik i 1927 den idé at tilbyde beboerne, at de kunne købe hus og grund som arvefæste. Arvefæste er en form, hvor ejendommen kun kan sælges til en arving af ham, der har fæstet ejendommen. Det var ikke nogen helt dårlig ordning og mange steder blev familierne boende. Der blev udstedt nye kontrakter, som indeholdt, hvilke rettigheder og forpligtelser beboerne havde. Det var angivet, at den årlige leje var tre rigsdaler, og at de ikke måtte jage vildt. Men når der skulle skydes ulve, skulle de gå med på jagt. Hvis de skulle have malet mel skulle de benytte Munkemølle.

Det var nu ca. 1800 år siden, at Alnor var oprettet, og det var blevet et hyggeligt lille samfund, hvor alle kendte alle og var gode hjælpsomme venner, og fremtiden tegnede sig lyst, men der kan jo hurtigt ske forandring, og der kom uro i luften. Forholdet mellem kongen, Fr.VI og hertugen var mere end køligt. Hertugen hævdede, at han havde retten til hertugdømmerne Slesvig og Holsten, og sammen med sin broder, Prinsen af Nør begyndte han et oprør. Den 24. marts tog prinsen til Rendsborg og overrumplede det danske militær. Oprøret var en kendsgerning. En krig stod nu for døren, og denne krig, den første slesvigske 1848-50, fik man nu ind på livet i Alnor.

Det var nu ikke i Alnor, at den første skydning begyndte. Det var i Rinkenæs ved Benniksgaard, og folk i byen blev rædselsslagne, smed træskoene og løb på strømpesokker ned til Egernsund for at komme over med færgen. Så mente de at være i sikkerhed, men da havde Slesvig-Holstenerne allerede trukket sig tilbage. Kampen var endt med, at en dansk soldat var faldet. Han hed Sejr. Ved landevejen er rejst en mindesten med følgende indskrift:

*Minde om den 6 april 1848.
Første skud fra krigerskare,
voldte byen skræk og fare,
men med tak og pris og hæder,
broderlig vi mindes eder,
som ved krigens første møde.
Sejr vandt hvor Seier døde.*

Medens krigen i Rinkenæs således hurtigt var forbi, kom det til at gå anderledes i Alnor. Det har vi en beretning om, nedskrevet til Dansk Folkemindesamling mange år senere af Cathrine Mette Hildebrandt. Hun beskriver, hvorledes hun som 11-12 årig oplevede de krigeriske begivenheder. Hun var født i Alnor den 20. oktober 1836.

Min hjemstavn var den lille by, Alnor tæt ved Graasten, og der stod i omegnen mange træfninger. Den første dag vi kunne vente tyskerne var en angstfyldt dag. Mine forældre og naboerne og deres børn gik hver dag ned til færgen, for at komme over til den anden side. Der troede vi os sikre. Det gentog sig flere dage, uden at der viste sig tysk militær, men så en dag, da vi atter var på vej, opdagede min mor, at hun havde glemt at låse dørene, og

til vor angst gik hun tilbage. Da hun omtrent var hjemme kom der en tysk officer. Mor, der talte godt tysk var ikke bange. Officeren hilste høfligt og han spurgte om der ingen folk var i byen. Mor svarede dertil, at man frygtede krigsfolk. Officeren spurgte så, om man troede de var menneskeædere? Min mor hentede os så hjem og alle de andre familier gik roligt til deres hjem, men ingen var glade, for nu fik vi indkvartering, og da de fleste ikke kunne tysk, måtte jeg være en slags tolk. Jeg husker ikke hvornår den første kamp fandt sted. Jeg ved det var en formiddag, hvor vi var ved at lave mad til 40 mand, da der blev blæst alarm og i samme øjeblik lå kanonbådene lige uden for huset.

Tyskerne begyndte at skyde med geværerne og fra kanonbådene blev der fyret igen. Alle i huset løb om til det nærliggende teglværk. Efter en del skydning trak kanonbådene sig over til Holnæs. Vi blev vidne til mange træfninger, og hver gang de danske skibe nærmede sig, søgte vi skjul. Min far ville vi skulle søge ned i en dyb kælder, men vi børn søgte ly bag en stald, og det gik altid godt. En stor kugle ramte en bjælke i vort hus. Den betydeligste træfning var i foråret 1849.

Vi var den aften gået til ro og var glade for, at vi havde danske soldater indkvarteret, men midt om natten hørte vi tyske råb, og de kom ind og gennemsøgte alle rum, men de danske soldater var smuttet ud. Vi måtte også ud og finde ly et andet sted. Vi fik kun det mest nødvendige med, og i flere uger kunne vi ikke komme hjem.

Nu var der roligere. Krigen var trukket over til Jylland, og efter slaget ved Isted blev der fred. Vort hus var skudt meget itu, ikke et vindue var helt, så der blev slået brædder for. Der var meget, der skulle ryddes op. Min fars sejslskib var helt ødelagt, og alle i byen havde mærket, at den havde ligget i ildlinien. Heldigvis var ingen af beboerne blevet dræbt, når der var skydning, og det var dog det væsentligste. Også i den næste krig 1864, blev der skydning ved Egersund, men da havde jeg forladt min hjemstavn.

Alnor sangen

Mel.: Rosenbladet.

På en lille plet ved fjorden
ligger Alnor hvor jeg bor,
som er dejligst her på jorden
mange skønne blomster gror.
Flensborg Fjord mit øje skuer,
når jeg går ved Alnor Strand,
og så langt mit øje rækker
kan jeg se det danske land.

Som et vartegn ligger »broen«
hvor der før en færge lå.
Over sundet før vi ro'ed,
ja nu kan vi altså gå.
Ovre på den anden side
ligger Egersund så flot.
Lad det ligge hvor det ligger,
Alnor er mit eget »Slot«.

Og når vi har dejlig sommer
går vi tur i vores park,
alle »ungerne« de kommer
de vil alle ha' det rart.
Ned til stranden, ud at bade
nyde vores andedam.
Vi vil altid være glade
andet ville vær' en skam.

Bilerne så hurtigt kører
ud' på vejen rask forbi,
de jo sikkert aldrig hører
no't om Alnor's trylleri.
Lad de andre bare race
sikkert de jo ikke ved,
her er nemlig ingen fare,
her er ren idyllisk fred.

Her i Alnor, det er givet,
i mit Alnor vil jeg bo.
Et er sikkert her i livet,
og på dette vil jeg tro.
»På den skønne plet på jorden«
i et paradys så smukt
Vil jeg leve nær ved fjorden
til mit øje har sig luk't.

Vera Jørgensen, 1990.

Sognepræster i Rinckenæs sogn

Rinckenæs Kirke, i dag med rette kaldes den gamle kirke, blev bygget i 1100-tallet. Fra den blev indviet og op til 1400-tallet, hørte Rinckenæs under Kliplev, og kirken blev betjent af en kapellan. Man har ingen viden om embedet på den tid. Vi skal frem til 1587, før vi har kendskab til de ca. 35 personer, der har været sognepræster frem til i dag. Det gælder ikke kun deres navne, men også hvor de var opvokset og uddannet.

De var meget forskellige i deres måde at røgte deres præstegerning på. Der var også stor forskel på, hvor længe de var i embedet - nogle i 10 år, andre helt op til omkring 30 år. Ikke alle var lige populære, og der opstod endog stridigheder mellem menighed og sognepræsten, der kunne ende med at præsten blev forflyttet.

Det vil føre for vidt at omtale de mange præster, men blot nævne nogle, der med deres gerning har haft betydning for sognet. Som eksempel pastor Höck, der var præst i Rinckenæs 1876-86. Han omtales meget rosende, og han var afholdt af både tysk- og dansksindede. Han udgav et kirkeblad, »Kirkebudet« beregnet for sognet. Det sidste nummer af »Kirkebudet« udkom 1. 9. 1886. På samme tid holdt han afskedsprædiken og flyttede dernæst til Hamborg.

Höcks efterfølger var Niels Johannes Jensen. Netop på dette tidspunkt var Nationalitetskampen skærpet, men stærkt dansksindet som han var, tog han kampen op for at bevare de danske sprogtimer i skolen. Han var tit i konflikt med myndighederne, men han gav ikke op, og det lykkedes ham at få tilladelse til, at børn fra dansksindede hjem, i særlige timer, kunne forberedes på dansk til konfirmationen. For at få dette gennemført havde han faktisk sat sit embede på spil, for han kunne risikere at blive afsat.

Pastor N. J. Jensen var født 1856 i Sdr. Vilstrup ved Haderslev. Forældrene ville gerne, at han fik en god uddannelse, og selv tænkte han på at blive præst. Han kom på Latinskolen i Haderslev, men valgte at tage sin studentereksamen i Tyskland. I sin studietid var han huslærer på et tysk gods. Fra denne stilling tog han tilbage til sin hjemstavn og kom på Præsteseminariet i Haderslev.

Skønt hans hjem var hjemmetysk, havde man haft sønderjysk som det daglige omgangssprog, og mens N. J. Jensen havde studeret og arbejdet i Tyskland, havde han fattet en stor og varm kærlighed til sit danske modersmål og til sin hjemstavn, Nordslesvig. Han fandt at folkemålet, dialekten, var det smukkeste dansk, og på dette mål digtede han det bedste han har skrevet.

Et, vistnok hans første digt, er skrevet på dialekt. Sammen med en kamerat fra præsteseminariet tog han ud til Skamlingsbanken, hvor der var afsløring af en mindesten for Grundtvig, der samme dag 40 år tidligere havde talt på Skamlingsbanken.

De havde ikke opgivet deres navne, men en af dem, og det har sikkert været N. J. Jensen, sagde: »Æ er en sønderjysk sangfowl - De kan seet i e fremmebog opp i e pawliong«. Digtet kalder han: »E Sandhed sejrer«, og det lyder således:

*Fold it aa Knæ faa oll Folks Starre,
Kryf it i Stæv faa Folkes Snak,
Di ollemesd sæ sjell kuns narre,
som Hverman old vil gør te Takk.*

*Vær stolt kuns, vil di ne de rakke,
Saa snart do for e sandhed stri'r,
Ven doffeld styv do bær din Nakke,
Saa blyvr di kjæv dera omsi'r.*

*Aa ska' di te din Grav lesag dæ
Me Har aa Haan, va skaje de?
Den Man hæ Ret te aa faasag ej,
Som Sandhees Engel kennes ve.*

*For ven do i e Kamb aa sejner
Saa tejr din Engel a' din Han
De Sværd do før' saa snard do blejner
Aa gi'r et i en anden Han.*

*For aller kan e Sandhee kues,
Den maa gaa frem a Kamb te Sejr,
Saa vist som aller kan forskrues
Den vej, som Sol aa Stjænne tejr.*

*Stuen i Rinkenæs Præstegård, hvor de unge kom.
Lokalhistorisk Arkiv. Billedet ca. 1900.*

Morten Eskesen, der læste digtet i gæstebogen, lod det trykke i 1888 i »Fra danske Hjem i Sønderjylland«.

Han skrev mange digte. Blandt disse digtet »Simon Peder« - en religiøs digtning, som et forlag i Aarhus udgav i 1903.

Det var ikke en helt let opgave at være sognepræst. Ganske vist var der et dansk flertal i Rinkenæs sogn, dog ikke overvældende, og så længe sognet var under tysk administration, var det der, sager blev afgjort. Men N. J. Jensen vandt ret hurtigt tillid blandt sognets beboere. Han holdt især meget af børn og unge, og det at han talte sønderjysk gjorde, at han meget let kom i kontakt med ungdommen. Han samlede dem i præstegården, eller de mødtes i de unges hjem. Her sang han med dem og underviste i musik. Her er en morsom beretning:

En af eleverne, Peter Paulsen, havde været indkaldt til »kejsermanøvre«, og der fået sin hånd læderet, så den lille finger var blevet krum, og han kunne derfor ikke nå tasterne på trompeten. Han var boende i Alnor, og

ville meget gerne være med til at spille. Men det vidste pastor Jensen råd for. Af cigarkassetræ lavede han en smal liste, der blev bundet til Peter Paulsens krumme finger, og så kunne han få de rigtige toner frem. Når der blev øvet anbragte præsten sig under bordet om hvilket musikanterne sad, og så rykkede han dem i fødderne, når de skulle begynde og for at lære dem takten.

De unge, det var lykkedes ham at konfirmere på dansk, tilbød ham, og nogle af dem blev hans fortrolige venner. Han udtalte engang til Hans Hansen, den senere direktør for Kreditforeningen, der som Rinkenæsdreng var blevet konfirmeret på dansk af N. J. Jensen, »at det egentlig var mærkeligt, at han, N. J. Jensen, der var opvokset i et hjemmetysk hjem, med en ivrig Slesvig-Holstener til far, og havde levet sit ungdomsliv i Tyskland, var blevet så dansk«. En anden dansk konfirmeret, som N. J. Jensen var tæt knyttet til, var den unge journalistelev, senere redaktør af Flensborg Avis, L. P. Christensen, født og opvokset i Dalsgårde. De to venner var forbundet af det samme ideal - bevarelse af modersmålet.

N. J. Jensen brugte også megen tid, hvor forældre i dansksindede hjem talte tysk med deres børn. Tysk var det sprog forældrene havde lært i deres skoletid, men præsten forsøgte at få den sønderjyske dialekt brugt - dog ikke altid med held. Men så gik han anderledes frem. Tredie juledag 1905 om aftenen, var over 100 børn, hvoraf mange var tyske, foruden en del voksne, samlet til børnegudstjeneste. Han valgte derfor fra prædikestolen at katekisere (undervise - spørgsmål og svar) og tale på sønderjysk. Det var en fryd for ham, at også de helt små kunne følge med.

Det billede, vi har af sognepræst N. J. Jensen i Rinkenæs, bygger på de mange forskellige udsagn om ham. De viser os en stor idealist, der kæmpede for danskheden. Dertil også en godhjertet mand, der var villig til at give sin sidste skilling til een der havde mindre, uden at tage hensyn til sin egen familie, der så måtte lide afsavn. Men han var også en mand, der kunne være opfarende og ubehersket, når det ikke gik som han ønskede. Dog tillige en mand, der i gode venners lag, ved en dampende grog, i sjælden grad forstod at skaffe hygge og glæde om sig.

Det var utroligt, hvad han overkom - bl.a. Rinkenæs Børneblad, som han skrev og hektograferede selv. På forsiden var et ord fra Bibelen og en tegning fra et sted i Rinkenæs sogn. Noget helt andet var, at han sammen med

Rinkenæs Børneblad.

Dauids Psalmer 16, 6-7.

En orene faldt mig paa de
liffelige Steder, ja, en dejlig Urv
tilfaldt mig. Jeg vil love Herren
som gav mig Raad.

Stranderod, Bennikgaards Teglværk,
Brennstoft, sølenis, Karens Gaff, Drei,
Angel, Boursens.

Forside af et Rinkenæs Børneblad, som sognepræsten selv tegnede og fremstillede.
Lokalhistorisk Arkiv.

L. P. Christensen begyndte at lave gymnastik, den gang kaldet »systemøvelser«.

Noget, der optog ham meget, var Folkemålet - dialekten, som han fandt, var det smukkeste dansk. Han skrev mange digte - alvorlige om forholdet til Gud, og digte om hvor skønt der var i Rinkenæs, og om at bevare sprog og fædreland. Heldigvis havde hans datter bevaret de mange digte, og i 1955 udgivet dem i en bog: »Den Rinkenæs Præst«.

Præstegerningen, med besøg hos syge og gamle samt de mange gøremål han havde påtaget sig, sled på hans kræfter. Pastor N. J. Jensen døde 5. marts 1906. Han blev fundet næste morgen i vejkanten ved Nalmadebro. Han havde om aftenen været til et kirkeligt møde i Felsted, og var ved toogtyve-tiden ankommet til Graasten. Han begav sig så alene i mørket på vej hjem. Han havde afslået tilbudet fra kone og børn om at hente ham ved toget. Han døde i sin bedste alder, 49 1/2 år, og blev stedt til hvile den 11. marts på østsiden af den kirke, hvor han havde haft sit virke.

Blandt det væld af kranse, der dækkede kisten, var der især mange fra de unge, han havde konfirmeret, fra skolebørnene og de der ofte kom i præstegården. Unge piger strøede blomster og grønt på hans sidste vej fra præstegården til kirken, der ligeledes var pyntet.

Forfatteren Valdemar Rørdam, der selv skrev mange danske digte, har i sin bog »Hjemme i Sønderjylland« beundret den indsats N. J. Jensen ydede i Nationalitetskampen. V. Rørdam skrev ved N. J. Jensens død et smukt mindedig. Det står i bogen »Den Rinkenæs Præst«.

I mere end 50 år var sognepræst N. J. Jensen husket af folk i sognet som præst, som de fattiges hjælper, og som børn og unges beskyttende ven. En enestående personlighed, der lever op til sit smukkeste digt: »E Sandhee sejrer«.

Kilder: Den Rinkenæs Præst. Bog skrevet af hans datter Anna W. Rasmussen 1955 og to unge, der var blevet pastor Jensens venner, da han havde konfirmeret dem på dansk. Det var Hans Hansen, Ovn, den senere direktør for kreditforeningen og L. P. Christensen, Dalsgårde, der senere blev redaktør på Flensborg Avis.

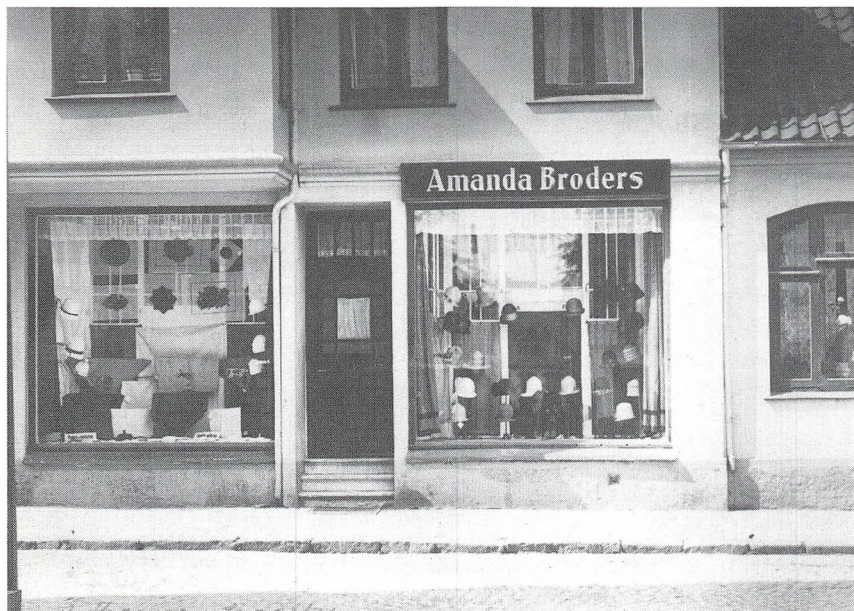
Poul Andersen.

Årets gang 1993

Januar

Januarstormene var hårde ved Graasten Slots omgivelser. På taget skete der en hel del skader, men værre gik det ud over flere træer. Tre af de Graastegnæbletræer, der stammer fra 1910 væltede. Slotsgartneren håber dog, at det kan lykkes at redde dem. En hårdere skæbne fik dog en ca. 140 år gammel ask ved indkørselen til slottet. Den væltede tværs over vejen og ramte præstegårdshavens hæk. Et endnu ældre træ - en 200 år gammel eg - endte livet i Billeddammen.

Torvet i Graasten er blevet forsynet med plakatsøjle i moderne design. Den blev indviet med opsætningen af en ny plakat for Turistforeningen.

*Amanda Broders forretning i Nygade. Ca. 1925.
Lokalhistorisk Arkiv.*

Februar

Den ny Graasten guide for 1993 er vel redigeret med god oversigt over informationer og annoncer. Den er så tidligt på gaden, at den vil kunne komme med på de større turistmesser i ind- og udland.

Graastens gave til Prinsesse Benedikte og Prins Richard i anledning af deres sølvbryllup, er fire store fotografier, der viser de fire årstider afspejlet i slottets omgivelser. De er taget af Hans Chr. Lassen. De smukke billeder ledsages af en CD med Vivaldis musik »De fire Årstider«.

Unge i Graasten får hver en portion penge, der hidrører fra et legat, der i 1962 blev stiftet af Fru Amanda Broders. Måske husker gamle graastenerne hendes hus i Nygade. Det lå hvor Rohleders Sportsforretning nu har til huse. Hendes lille mode- og broderiforretning havde en snurrig atmosfære som var tiden gået i stå der.

Marts

Som led i forskønnelsen af Graasten er der langs Kongevej på strækningen fra Slotsbakken til Nygade plantet en række 3 meter høje spidsløn. Forhåbentlig bliver træerne forskånet for de kraftudfoldelser, der er blevet foretaget på tidligere nyplantninger.

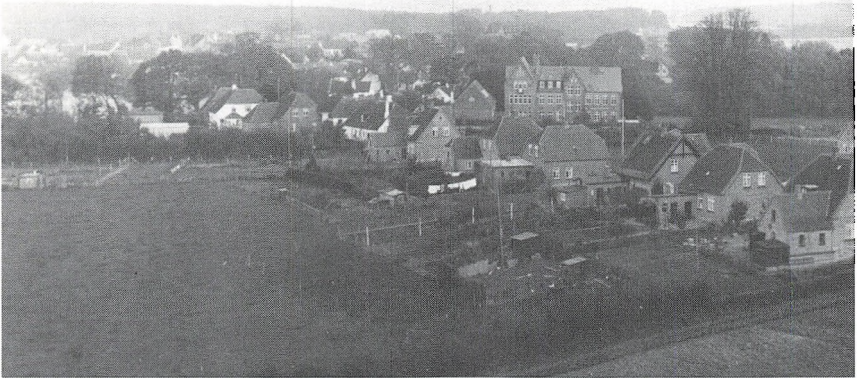
Efter at byen i lang tid har måttet undvære en boghandel, er der nu åbnet en ny, som ligger i Ulsnæscentret.

Fra et så fjernt sted som Tatarstan, der ligger 1000 km. fra Moskva, har en handelsdelegation besøgt egnen og forskellige virksomheder.

April

På et bykort fra 1884 kan man se de Ahlmanske besiddelser, der på et bredt stykke grænser til Herles og Konkell. På kortet er afmærket den høj, der i dag ligger i haven til nr. 15. Det er faktisk en kæmpehøj, der krones af 9 store lindetræer i en betragtelig alder. Skovvæsenet har for nylig taget træerne under behandling og stynet dem. Der var fare for at døde grene ville kunne anrettet skade på huse i nærheden.

Turistforeningen har fået ny formand. Hospitalsdirektør Niels Gravesen har afløst bankdirektør K. Abild.

Til højre for Graasten skole ses de 9 store lindetræer på kæmpehøjen i Herles nr. 15's have. Lokalthistorisk arkiv.

I Kværs har der været hobbyudstilling og kræmmermarked med stor søgning.

I vinterens løb har de flittige amatørskuespillere i Kværs opført lystspillet »Tre mænd i sneen« - godt at se, at der er liv i lokalsamfundene.

Nu ser det også ud til, at der vil blive anlagt tennisbane i Kværs og Tørsbøl.

Maj

Siden 1985 har Handelsbanken i Graasten uddelt en elefantfigur til en af byens forretninger, der i årets løb har gjort sig fordelagtigt bemærket. Efter sammenlægningen omkring Den Danske Bank, er elefanten blevet til en pingvin, men baggrunden er den samme. Den tilfaldt i år forretningen Matas, ved Kirsten Zimmermann - 3. generation i familien Nørsgaard i samme branche. Både i ydre og indre fremtræder forretningen som en pryd for byen.

Graasten Skytteforening har rundet de 50 år. Mærkedagen blev fejret i det smukke klubhus på Ravnsbjergvej. I dagens anledning blev møbelhandler Holger Clausen udnævnt til æresmedlem.

Juni

Fra den norske venskabsby Orkanger har der været stort besøg. Ca. 60 borgere fra denne by tilbragte nogle hyggelige dage i Graasten og omegn, hvilket ikke mindst lod sig konstatere via et referat tilsendt fra Orkangers lokale avis.

Igen i år har der været afholdt Oldtimerløb langs Flensborg Fjord med start og opløb i Graasten, hvor vinderne blandt de 443 køretøjer fik deres præmier på Ringriderpladsen.

Juli

Havnen har oplevet et år med livlig trafik. Bl. a. hentede et stort skib fra St. Petersborg 1000 tons rug, og et litauisk skib fra Kleipeda har flere gange bragt store ladninger spagnum. Som returgoods har dette skib »Zenitas« returneret med en dækslast af gamle biler.

Kværs Skole har holdt rejsegilde i anledning af udvidelse og modernisering. I sin lykønskningstale nævnte fhv. skoleinspektør Gert Conradsen, at der allerede i 1697 blev holdt skole i Kværs.

August

Et af Graastens ældre statelige huse er blevet revet ned. Det drejer sig om slagteriets tidligere direktørbolig, der måtte vige pladsen for en udvidelse af bl. a. parkeringspladserne. Inden huset faldt, blev det benyttet til en brandøvelse, der først og fremmest blev afholdt som en øvelse i røgdykning.

Plejhjemmet Dalsmark har fået en ny forstander. Efter 22 års virke har Erik Larsen trukket sig tilbage . Han afløses af Eva Kirkeby, der er sygeplejerske og svensk cand. theol.

September

Graasten Turistkontor har afholdt flyttedag. Fra trange boligforhold og en noget afsides beliggenhed, har kontoret nu til huse på Banegården, hvor der både er gode lokaler og en central beliggenhed. Blandt andre aktiviteter til glæde for turisterne, er hestevognsturene til Prinsessesøerne meget populære.

*Slagteriets direktørbolig, der måtte nedbrydes for at udvide slagteriet.
Lokalhistorisk arkiv.*

Oktober

En udstilling i Ahlmannshallen »Borgernes Billeder« vakte stor interesse. Ca. 200 billeder, udlånt fra private, hjem nød publikums bevågenhed i den weekend, hvor udstillingen fandt sted. Kunstværkerne spændte over et vidt spektrum, og det er arrangørernes mening, at udstillingen må være optakten til dannelse af en kunstforening.

November

Første Schule har haft en udstilling omkring maleren Peter Sandkamm-Møller. Han boede i Augustenborg, men tilbragte gennem adskillige år sommeren i Trappen, hvor han fandt mange motiver både i Trappgade og i omegnen. Fra hans hånd stammer de kønne pennetegninger i Tilde Svenssons bøger om Graasten og Augustenborg.

Elsebeth Thygesen Christensen.

Årsberetning for 1993

Ved generalforsamlingen i april 1993, fik vi efter dagsordenen et foredrag af et af vore medlemmer, Jens Hohwü-Christensen. Han fortalte os om sin slægt af urmagere, der i 1600-tallet var indvandret fra Holland, og til foredraget havde han medbragt to standure, der var lavet af Howüer. Det var meget interessant, og der var da også mødt ca. 80 medlemmer op.

Den traditionelle sommerudflugt havde desværre kun mindre tilslutning. Turen gik til Skibelund Krat, hvor de mange mindsten blev besigtiget. Navnlig stenen »Modersmålet« for Edvard Lembcke og vort bysbarn A. D. Jørgensen. Også Magnus-stenens historie blev fortalt.

Herefter var det kaffetid, så turen gik videre til Sønderkov Slot, hvor kaffen blev skænket i borgkælderen. Bagefter så vi museet på slottet, hvis klenodie er den store runesten, der er fundet ved Kongeåen. Desuden kom vi som afslutning til at overvære et romantisk bryllup på slottet.

Efterårsmødet den 22. november var nær endt i den første af vinterens snestorme; men foredragsholderen, den fhv. højesteretspræsident, Peter Christensen, der er født i Graasten 1921, kæmpede sig frem. Han fortalte morsomt om sin barndom. De tæt ved hundrede, der var mødt op, var enige om, at det var en god aften. Traditionen tro kunne vi afslutte mødet med at udlevere foreningens årsskrift til de fremmødte medlemmer.

Sven Kjems, formand.

Det lokalhistoriske arkiv

Graasten Kommune.

Graasten Kommunes lokalhistoriske arkiv.

Ahlmannsparken (Biblioteket), 6300 Graasten, tlf. 74 65 13 75.

Åbningstid: Mandag kl. 14-16. Torsdag kl. 16-18 og efter aftale.

Leder: Poul Andersen, Munkemølle, 6300 Graasten, tlf. 74 60 82 44.

Arkivet er i stadig vækst både med afleveringer til opbevaring og med antallet af besøgende, der gerne vil have oplysninger om forfædre, eller se billeder af huse, gårde og meget andet.

Vi har efterhånden en ret betydelig samling af aviser, nogle årgange er indbundet, de ældste er fra 1922. Desuden har vi modtaget hæfter med avisudklip, og indholdet bliver registreret, så vi let kan finde frem til det, der kan have varig interesse.

I det forløbne år har vi registreret vor kortsamling, og fået dem anbragt fladt i 5 skuffer i kortskab. Der er bl. a. matrikelkort fra 1878 (Kataster Amt). Det er kort, der kan give mange oplysninger. Nogle af kortene var lidt medtagne, men er nu blevet udbedret. Kort der ikke var plads til i skabet, er rullet sammen i paprør og anbragt på reoler.

Historisk forening for Gråsten by og egn

Indholdsfortegnelse til årsskrift 1975-93.

Almindelig historie

- Adsbøl sogn for 200 år siden. 1987: 43-50
- Andersen, Poul: Buskmose. En gård og dens ejere. 1980: 5-24
- Andersen, Poul: Fattigvæsen og fattiggård. 1980: 25-50
- Andersen, Poul: Kurhotel - Folkungskole - Gighthospital. 1993: 3-17
- Andersen, Poul: Kværs plantage. 1976: 19-24
- Andersen, Poul: Ladegård - et adeligt gods i Kværs sogn. 1986: 49-59
- Andersen, Poul: Lidt om Adsbøl sogn. 1992: 43-51
- Andersen, Poul: Munkemølle. 1992: 3-24
- Andersen, Poul: En skanse i Sandager. 1993: 32-36
- Andersen, Poul: Skæbneåret 1864. 1989: 3-32
- Bruhn, inspektør: Dagbogsnotater fra 1814 om kosakkerne i Sønderjylland. 1983: 34-46
- Munk Hansen, Hans: Bygningsbevaring. 1990: 42-54
- Sahl, Hans: Tvingholm. 1992: 25-33

Årets gang

- Andersen, Poul: Årets gang 1979. 1980: 66-71
- Andersen, Poul: Årets gang 1980. 1981: 57-63
- Andersen, Poul: Årets gang 1981. 1982: 61-65
- Andersen, Poul: Årets gang 1982. 1983: 61-64
- Andersen, Poul: Årets gang 1983. 1984: 48-52
- Thygesen, Elsebeth: Årets gang 1983. 1984: 48-52
- Thygesen, Elsebeth: Årets gang 1984. 1985: 61-66
- Thygesen, Elsebeth: Årets gang 1985. 1986: 61-66
- Thygesen, Elsebeth: Årets gang 1986. 1987: 51-56
- Thygesen, Elsebeth: Årets gang 1987. 1988: 53-59

Thygesen, Elsebeth: Årets gang 1988. 1989: 55-62
Thygesen, Elsebeth: Årets gang 1989. 1990: 55-61
Thygesen, Elsebeth: Årets gang 1990. 1991: 53-59
Thygesen, Elsebeth: Årets gang 1991. 1992: 53-58
Thygesen, Elsebeth: Årets gang 1992. 1993: 45-49

Personalhistorie

Andersen, Poul: Efterskrift til »En kunstner fra Kværs«. 1988: 25-27

Andersen, Poul: Et hus og en familie i Gråsten. 1989: 43-54

Asmussen, Alex: Lidt erindring om mit levnedsløb. 1988: 41-52

Blønd, Dora: Fra min barndom. 1978: 3-17

Bruhn, Verner: Generationen imellem. 1985: 3-10

Christensen, C. P.: Æ hjuler i Dalsgård. 1981: 3-20

Damm, Lorenz P. Hansen: Krigen 1864. 1977: 26-38

Gad, Ida: I Adsbøl præstegård 1864. 1981: 34-56

Hansen, Anne-Marie: Barn og ung i Rinkenæs. 1983: 3-22

Hansen, G. O.: Styrmand Emil Handke. 1993: 37-40

Hansen, Johannes V.: Gråsten omkring 1937/38. 1985: 29-60

Holst, Marie: En forpagterfamilie på Fiskbæk. 1979: 39-51

Jacobsen, Hans Heinrich: Mit levnedsløb. 1988: 3-24

Laustsen, Hans Jørgen: Da Ahlefeldvej var centrum i verden. 1993: 18-29

Madsen, Kristen: Dagbogsoptegnelser april 1940. 1984: 21-29

Meyer, Poul og
Andersen, Poul: »Hofjøderne« i Trappen. 1992: 35-42

Møller, Uwe: Praktiserende læger i Gråsten 1826-1972. 1991: 35-52

Ohrh, Hans: Mine drengear i Gråsten. 1982: 2-30

Ottsen, Anna: Breve fra en soldaterhustru 1915. 1987: 3-18

Petersen, Asmus: Min barndom i Gråsten. 1986: 3-34

Sahl, Hans: Erindringer om mine drengear og slægten på gården i Kværslykke. 1984: 5-19

Thygesen, Elsebeth: En kunstner fra Kværs. 1987: 28-42

Folkeliv

- Andersen, Poul: En aftægtskontrakt 1857. Ladegård Engskov. 1975: 35-36
- Andersen, Poul: Gråsten Bibliotek. 1979: 21-38
- Andersen, Poul: Kokhave - uddrag af en gårds historie. 1991: 3-17
- Andersen, Poul: Kværs forsamlingshus. 1980: 51-65
- Andersen, Poul: En smedekontrakt fra Rinkenæs 1827. 1975: 37-39
- Andersen, Poul: Uddrag af pastor Damms kirkekronik. 1983: 47-60
- Andersen, Poul: Udstykning fra Gråsten Herregård 1931. 1981: 21-33
- Hansen, Jes: »E Armhus«. 1992: 18-34
- Lauesgaard, Ejnar: Landmandsliv. 1991: 18-34
- Laustsen, Hans Jørgen: Den tyske roklub brænder. 1993: 30-31
- Møller- Lauridsen, F.: Dagligt liv i Kværs. Efter pastor Damm ca. 1850. 1978: 18-38
- Nielsen, Tage: Det lille teater - Gråsten. 1988: 28-40

Kirkehistorie

- Andersen, Poul: Kirkegården ved Rinkenæs Gamle kirke. 1990: 3-41
- Andersen, Poul: Kirkeinventarium for Kværs kirke, Åbenrå provsti 1861. 1975: 21-34
- Andersen, Poul: Kirker i Rinkenæs. 1982: 44-60
- Andersen, Poul: En præstestrød i Rinkenæs. 1984: 31-38
- Thygesen, Elsebeth: Et sogn og dets præst gennem 44 år. 1989: 33-42

Skolehistorier

- Andersen, Poul: Adsbøl skolekronik. 1984: 39-47
- Andersen, Poul: Efterskrift til Rinkenæs skolekronik. 1979: 52-55
- Andersen, Poul: Skolekronik, Rinkenæs. 1978: 51-76
- Conradsen, G.: Degne og skolemestre i Kværs gennem 300 år. 1979: 1-20

Handel - håndværk - økonomi

- Andersen, Poul: Et brandgilde bliver stiftet. 1986: 35-47
Andersen, Poul: Brude- og lånelegat, Adsbøl. 1977: 39-55
Andersen, Poul: Fiskeri-Interessentselskab, Adsbøl. 1983: 23-33
Andersen, Poul: Gråsten Plantningselskab. 1993: 41-44
Andersen, Poul: Nødpenge i Gråsten. 1977: 56-57
Andersen, Poul: Pugholm mejeri. 1982: 31-43
Munk Hansen, Hans: Teglværker i Rinkenæs sogn. 1985: 11-28
Møller, Uwe: Gråsten Apotek. 1978: 39-50
Petersen, Karl: Fiskefangst og levevilkår for fiskere ved Flensborg Fjord gennem 100 år. 1987: 19-27

Mindesten

1848-50

- Andersen, Poul: Adsbøl kirkegård. 1975: 7-8
Andersen, Poul: Sejerstenen i Rinkenæs. 1975: 2-4
Andersen, Poul: Sten i Godtes grue: 1975: 6

1864

- Andersen, Poul: Mindesten på Fiskbæk mark. Parade efter stormen på Dybbøl. 1977: 23-25

1914-18

- Andersen, Poul: Adsbøl kirkegård. 1977: 16-17
Andersen, Poul: Gråsten kirkegård. 1977: 18-22
Andersen, Poul: Kværs kirkegård. 1977: 14-15
Andersen, Poul: Rinkenæs kirkegård. 1976: 8-9

1920. Genforeningssten

- Andersen, Poul: Adsbøl. 1976: 2-4
Andersen, Poul: Gråsten og Kværs. 1975: 18-20
Andersen, Poul: Rinkenæs. 1976: 5-7

1945

- Andersen, Poul: Frihedsmonumentet, Gråsten. 1977: 9-12

Personmindesten

Andersen, Poul:	A. D. Jørgensen, Gråsten. 1975: 12-17
Andersen, Poul:	Kong Frederik IX, Gråsten. 1977: 4-7
Andersen, Poul:	Mindesten i Gråsten skove. 1975: 9-11
Andersen, Poul:	S. Paludan-Müller, Gråsten. 1976: 12-18

Diverse

- Til medlemmerne. 75: 40/ 76: 1-3/ 77: 1-3/ 78: 1-2/ 79: ikke pagineret/ 80: 3/ 81: 64.
- Litteraturliste. Sønderjylland, særlig vedrørende Gråsten by og egn. 1976: 57-58.
- Medlemsfortegnelse. 1976: 59-62.
- Efterlysning: Mindeplade på eg. 1977: 55.
- Vedtægter for Historisk forening. 1979: 56-57
- Vedtægter for Historisk Forening vedtaget 16. april 1986. 1986: 67-68
- Ændring i styrelsen. 1990: 64
- Lokalhistorisk arkiv. 1982: 66-68/ 1991: 62/ 1992: 61-62/ 1993: 52.
- Historisk Forening for Gråsten by og egn.
Årsberetning 1987. 1988: 61-63.
- Historisk Forening for Gråsten by og egn.
Årsberetning 1988. 1989: 63-64.
- Historisk Forening for Gråsten by og egn.
Årsberetning 1989. 1990: 62-64.
- Historisk Forening for Gråsten by og egn.
Årsberetning 1990. 1991:60-61.
- Historisk Forening for Gråsten by og egn.
Årsberetning 1991. 1992: 59-60.
- Historisk Forening for Gråsten by og egn.
Årsberetning 1992. 1993: 50-51.